

BOEKEN bespreking

The Iraq war

A military history, door Williamson Murray en Robert H. Scales, Jr., The Belknap Press of Harvard University Press; Cambridge, Mass. / London, 2003, 312 blz., index, kleurenfoto's en -kaarten
ISBN 06 7401 280 1

Operatie *Iraqi Freedom* (OIF) vond twee jaar geleden plaats, en inmiddels zijn de eerste overzichtswerken verschenen van de oorlog die het bewind van Saddam Hussein beëindigde. Overzichten althans van de kleine maand van grootschalige militaire operaties waarmee Irak overrompeld werd.

Aangezien de nasleep van die operatie nog ruimschoots in gang is, en de militaire confrontatie nog maar zo kort geleden plaatsvond, is de vraag gerechtvaardigd of in dit stadium al met voldoende distantie verslag kan worden gedaan. Murray en Scales hebben het in ieder geval gedaan en zijn er heel redelijk in geslaagd. *The Iraq war. A military history* overstijgt het journalistieke verslag en behelst meer dan een opsomming van dagelijkse gebeurtenissen zonder meer.

Gebrek aan distantie

Dit neemt niet weg dat gebrek aan distantie de auteurs soms merkbaar parten speelt. Er zijn nog zo veel zaken onbekend of in zeer beperkte mate bekend dat dit onvermijdelijk is. Over het optreden van de diverse Special Forces in hun 'sub-theaters' in noord- en west-Irak bijvoorbeeld, zijn de auteurs – begrijpelijk – beknopt. De hoofdaanval naar Bagdad daarentegen wordt op de hoofdlijnen behoorlijk uitvoerig uit de doeken gedaan. Daarnaast is het verhaal van een relevante politieke en militaire context voorzien, wordt een goed overzicht van de strijdende partijen gegeven en resulteert de analyse in (soms zeer behartenswaardige) conclusies.

Een beschouwing over OIF ontkomt niet aan de nodige vergelijking met de voorgaande Golfoorlog, zo ook 'The Iraq war'

niet. Voordat het eigenlijke verhaal begint, opent het boek met een proloog over *Desert Storm*. De auteurs gaan echter verder terug dan 1990/91; ze plaatsen OIF in context in het eerste hoofdstuk, waar ze de oorzaken van de oorlog behandelen.

Naast het handelen van Saddams bewind, dat het boek raak weet te typeren, wordt ook het Amerikaanse beleid ten opzichte van Irak kritisch geanalyseerd. De kritiek is niet van het goedkope soort dat de regering Bush senior de klus niet heeft geklaard toen deze dat had moeten doen. Wel verwijten ze de Amerikaanse regeringen onduidelijkheid over de lange-termijn doelstellingen met betrekking tot Irak.

Aan de basis hiervan lag het onderschatten van de aard van het bewind van Saddam Hussein, dat ondanks het Amerikaanse militaire succes van *Desert Storm* niet significant in gevaar is geweest en doodleuk de overwinning voor zich opeiste.

Kritiek op de VS

De regering Clinton krijgt kritiek vanwege het afgeven van onduidelijke en halfslachtige signalen, waardoor Saddam in de periode van 'containment' na de Golfoorlog ongestraft met de (westerse) wereld kon spotten, bijvoorbeeld door het katen-muisspel met de wapeninspecteurs. De keren dat Amerika een klap uitdeelde, werkte dit waarschijnlijk averechts. Na *Desert Fox* moesten de inspecteurs het land uit, terwijl het Saddam op geen enkele wijze deerde.

Voor de duidelijkheid: de kritiek van de auteurs betreft de wijze waarop Irak is benaderd door Amerika, niet tegen het optreden tegen Irak als zodanig. Het beleid was niet consistent genoeg, of niet duidelijk (lees: hard) genoeg. Over hun inschatting van Saddam zijn ze helder genoeg; ze spreken bijvoorbeeld over diens 'nightmarish intentions'.

Over de kwestie van de inlichtingen over Irakese massavernietigingswapens vooraan aan OIF, zijn Murray en Scales tamelijk gemakkelijk. Het (al of niet vermeende) bestaan van deze wapens vormde de voornaamste reden voor het voeren van de operatie, dan wel was het middel waarmee deze richting politieke en publieke opinie verkocht is.

De auteurs constateren dat de intelligence 'ambiguous' was. Ze gaan er dus vanuit

dat de informatie waarmee het koppel Bush en Blair steun voor actie tegen Irak trachtte te verwerven niet ondubbelzinnig was. Ze stellen vervolgens eenvoudig dat intell altijd voor meerderlij uitleg vatbaar is. (Daarnaast wijzen Murray en Scales ook op het weinig coöperatieve en geheimzinnige gedrag van Saddam Hussein dat bestaande, meer of minder valide, redenen voor een Amerikaanse pre-emptieve aanval heeft versterkt.)

De auteurs geven een heel plausibele – meer realistische, zo u wilt – verklaring voor het Irak-beleid van Bush door te wijzen op het aspect van de geloofwaardigheid. Wat er nu precies aan de hand was met betrekking tot Irak in combinatie met massavernietigingswapens, uiteindelijk deed het er niet zoveel toe.

Na 11 september 2001 was de regering Bush vastbesloten een daad te stellen ten einde iedereen die om wat voor reden dan ook meent de VS te moeten treffen te laten weten dat zulks niet ongestraft blijft. In de wereld van na '11 september' kon het niet zo zijn dat een dictator als Saddam Amerika aan zijn laars lapt. Of de VS hiermee ook de doelgroep van de internationale terroristen heeft aangesproken, is maar de vraag. Schurkenstaten wellicht wel. Bush c.s. hebben inmiddels meetbaar succes geclaimd door te wijzen op de koerswijziging van Libië. (Hier kunnen echter Noord-Korea en Iran weer tegenover geplaatst worden als averechtse reactie.)

Geloofwaardigheid

Voor wat betreft deze politieke beweegreden, het ophouden van geloofwaardigheid, is een grote mate van continuïteit te zien in Amerika's buitenlandse politiek. Een wereld met of zonder Muur, geloofwaardigheid is een centraal beginsel voor elke Amerikaanse regering.

Evenals OIF als geheel, worden de respectieve slagordes van relevante voorgeschiedenis voorzien. Dat de vergelijking tussen de strijdende partijen een verschil van dag en nacht laat zien, mag duidelijk zijn. De auteurs gaan zelfs zo ver dat ze, weliswaar 'in retrospect', constateren dat de Irakezen zich in een hopeloze positie bevonden al voordat het eerste schot was gelost.

De opmars naar Bagdad

Het plan en de uitvoering van de 'ground campaign' worden in het boek adequaat en vlot beschreven. Daarnaast is het voor-

zien van duidelijke kaarten, zodat het relaas goed te volgen is. Het plan behelst een zo snel mogelijke opmars over twee assen naar Bagdad, waarbij de Iraakse hoofdstad met een tangbeweging benaderd werd. Zowel de linkerarm van de tang, die gevormd werd door het US Army V Corps, als de rechterarm, in de vorm van de 1st Marine Expeditionary Force (1 MEF), hebben bij hun opmars geen voor de hand liggende routes genomen: V Corps tamenlijk rechttoe-rechtaan door de Karbala gap; 1 MEF op een wijze die uitnodigt tot bestudering als casus manoeuvreoorlogvoering.

Verrassend was dat vanaf het begin van de operatie de lucht- en de grondcampagne simultaan verliepen. Een ander verrassend element was het aanvangstijdstip. Bij aanvang leek het erop dat de troepenopbouw nog niet voltooid was. De 4^e Infanteriedivisie, waarvan inzet vanuit Turkije voorzien was, bevond zich nog op zee. Daarnaast was de opbouw sowieso veel beperkter van omvang dan bij *Desert Shield* en *Desert Storm*.

Dit is tekenend voor de mate van toepassing van technologische ontwikkelingen in wapensystemen die op zichzelf vergelijkbaar zijn met de Golfoorlog van 1991. Het 'force multiplying' effect van het netwerken van eenheden en wapensystemen wordt steeds meer zichtbaar. Voordelig is dat meer bereikt kan worden met kleinere eenheden. Minder mensen worden blootgesteld aan oorlogshandelingen. Een nadeel is dat minder mensen aanwezig zijn op het moment dat die nodig zijn, in casu bij de overgang van gevechtshandelingen naar het handhaven van de rust en orde op het moment dat het bestuur over het land wordt overgenomen.

Rol van het luchtwapen

Het aandeel van de luchtcomponent in het militair verslaan van Irak komt er in het boek ietwat bekaaid vanaf. Wellicht is dit te verklaren door de korte tijd die de operatie van ons af ligt. Gebrek aan affiniteit met het luchtwapen kan het auteursduo niet verweten worden; Williamson Murray is een van de co-auteurs van de *Gulf War Air Power Survey* uit 1991. Het is wel tekenend voor OIF, en voor het verschil met *Desert Storm*, voor wat betreft de wijze van inzet van *airpower*. Het luchtwapen heeft niet zo in de schijnwer-

pers gestaan als in 1991, terwijl de rol van *airpower* (relatief) groter is geweest dan in 1991.

Daarnaast behelstde OIF een nagenoeg simultane lucht- en grondcampagne, terwijl *Desert Storm* begon met een *air campaign* van 38 dagen. Murray en Scales schetsen een beeld van het samenspel tussen lucht- en grondcomponenten op een nog niet eerder vertoonde schaal. De grondmanoeuvres lokten reacties uit van Iraakse eenheden, waardoor zij zichtbaar voor sensoren in de lucht en kwetsbaar voor bommen uit de lucht werden. De auteurs stellen dat het zinloos is na te gaan welk krijgsmachtdeel het meeste sloopwerk heeft verricht, maar dat *airpower* een goede kans maakt hierop het hoogst te scoren, is duidelijk.

Britse troepen

In het boek is een apart hoofdstuk gewijd aan de Britse inspanningen. Op de Amerikaanse rechterflank, onder commando van de 1st Marine Expeditionary Force, opereerden de Britse troepen in het zuiden van Irak. De strijd om de tweede stad van Irak, Basra, was hier het voornaamste brandpunt. Het is goed te realiseren dat het Verenigd Koninkrijk gedurende OIF bijna eenderde van de grondtroepen leverde waarmee initieel de aanval is ingezet.

De wijze waarop de Britten Basra hebben veroverd oogst veel waardering bij de auteurs. Ze hebben zich niet de stad in laten lokken maar subtiel de druk op de stad opgevoerd. Hierdoor verloor het regime uiteindelijk zijn greep op de stad, zonder dat er al te veel slachtoffers vielen.

Het Britse aandeel aan OIF brengt de auteurs tot de uitspraak dat er altijd significante bondgenootschappelijke bijdragen aan Amerikaanse operaties mogelijk zijn. Suggesties dat de Amerikaanse technologische voorsprong dit onmogelijk heeft gemaakt, verwijzen ze naar de prullenbak. Wanneer een bondgenoot op dezelfde wijze denkt en vecht (en in een Amerikaanse commandostructuur kan en wil werken) is er een rol te spelen.

De Britten pasten uitstekend in het grotere geheel en krijgen veel pluimen van de schrijvers. Ze waren 'adaptable, flexible and formidable on the battlefields of southern Iraq.' Wellicht dat Murray en Scales

met hun beschrijving van het Britse optreden de Amerikanen een spiegel willen voorhouden, vooral vanwege hun 'Fingerspitzengefühl', mede mogelijk gemaakt door het goede gebruik van *human intell*, iets dat ze lijken te missen bij de grotere bondgenoot.

Conclusies

De bevindingen over de luchtoorlog van OIF brengen de auteurs tot een aantal conclusies, die overigens het militair operationele niveau ruim overstijgen. Het hoofdstuk over de luchtoorlog sluit af met een waarschuwing. Aangezien het Irak van 2003 niet meer het Irak van 1991 was, door *Desert Storm* en de nasleep van twaalf jaar sancties, wapeninspecties en no-flyzones die feitelijk een twaalf jaar durende air campaign tegen Irak behelsden, was het conflict *extremely lopsided and brief*. (blz. 183)

Welke les je ook wilt leren uit dit militaire treffen: vergeet dat niet. Daarnaast stellen de auteurs dat in een conflict als dit de moeilijkheden pas beginnen na het militair verslaan van de tegenstander en dat de waarde van je superieure militaire apparatuur dan maar zeer betrekkelijk is. Deze constatering is dagelijks bevestigd te zien in het nieuws.

De auteurs binden de lezer op het hart dat voortschrijdende techniek prachtig is maar indien niet gecombineerd met verstand van de aard van de tegenstander en van de oorlogvoering in al haar facetten en context, wordt de politieke en militaire nederlaag slechts uitgesteld en kostbaarder.

Vorig jaar was de dynamiek van het conflict radicaal anders dan bij aanvang. Of de beslissing tegen Irak ten strijde te trekken verstandig is geweest, moet de geschiedenis uitwijzen. Voorlopig is de beslissing genomen en dient gehandeld te worden naar bevind van zaken.

Met deze overwegingen heeft het besproken boek niet van doen. Het betreft een beschrijving van de drie tot vier weken oorlog in de lente van 2003. Dat deze fase op zichzelf van beperkt belang zou kunnen blijken te zijn, doet niet af aan de bruikbaarheid van *The Iraq war* bij bestudering ervan.

majoor drs. P.M. DE GOEDE